

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ

«_____» 2024 р.

ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК ТА КОРЕКТУРА
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки бакалавра
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійна програма «Редакторсько-видавнича діяльність і
медіамоделювання»

Укладач Романюк Н.В., канд. філол. наук, доцент кафедри видавничої справи та редагування

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри видавничої справи та редагування
Протокол №7 від "23" січня 2024 р.
Завідувач кафедри

(підпис) Т.М. Плеханова
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету журналістики
Протокол № 6 від "24" січня 2024 р.
Голова науково-методичної ради
факультету

(підпис) Н.В. Романюк
(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

(підпис) Т.М. Плеханова
(ініціали, прізвище)

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни
		очна (денна) форма здобуття освіти
Галузь знань 06 Журналістика	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова
		Цикл дисциплін професійної підготовки. Дисципліна вибору вищого навчального закладу
Спеціальність 061 Журналістика	Загальна кількість годин – 90	Семестр:
Освітньо-професійна програма Редакторсько-видавнича діяльність і медіамоделювання		6-й
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Змістових модулів – 4	Лабораторні
		48 год.
		Самостійна робота
		42 год.
	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Вид підсумкового семестрового контролю:
		екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Типологія помилок та коректура» є формування в студентів освітньої програми «Редакторсько-видавнича діяльність і медіамоделювання» уявлень про природу, причини і типи помилок у різних типах медіатекстів та практичних навичок редакторської роботи над їх виправленням.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- закріпити усвідомлення комплексного функціонування системи інформаційних, соціальних, логічних, композиційних, мовних та видавничих норм редагування;
- виробити вміння виявляти та розрізняти мовні (фонетичні, лексичні, морфологічні, пунктуаційні, стилістичні та ін.), логічні, фактичні та ін. помилки;
- навчити прогнозувати помилконезбезпечні місця в тексті та користуватися коректурними знаками.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, вміння тощо) та **компетентностей**:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
---	----------------------------

Загальні компетентності: ЗК02. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності. Спеціальні (фахові) компетентності СК01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій, зокрема з галузі редакторсько-видавничої діяльності та медіамоделювання у своїй професійній діяльності. СК02. Здатність формувати та редагувати інформаційний контент.	Методи: Словесні методи (обговорення, робота з підручниками). Практичні методи (практичні і творчі завдання). Логічні методи (індуктивні, дедуктивні). Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія).
Програмні результати навчання ПР01. Виокремлювати у виробничих ситуаціях факти, події, відомості, процеси, про які бракує знань, і розкривати способи та джерела здобування тих знань. ПР05. Виконувати пошук, редагування та аналіз інформації з різних джерел. ПР06. Генерувати та редагувати інформаційний контент за заданою темою з використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації	Методи контролю і самоконтролю (усний, письмовий). Самостійно-пошукові методи (індивідуальна робота). Контрольні заходи: захист творчих завдань; індивідуальне практичне завдання; екзамен.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Типологія помилок та коректура» синтезує знання з цілої низки інших курсів. Так при вивченні фактичних помилок студенти повинні розуміти сутність та природу інформації, знати властивості інформації. Ці питання у повному обсязі розглядаються при вивченні курсу «Теорія масової інформації» та «Основи редакторсько-видавничої діяльності». Виявлення логічних помилок залежить від розуміння логічних норм, що докладно вивчається навчальним курсом «Логіка і методи логічного аналізу тексту». Питання дотримання лінгвістичної норми та виявлення мовних помилок у повному обсязі розглядаються курсом «Українська мова у професійному спілкуванні». Курс «Типологія помилок та коректура» також пов'язаний із дисциплінами «Філософія», «Психологія», «Вступ до фаху».

1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Помилкова діяльність як об'єкт аналізу

Предмет і завдання курсу. Зв'язок девіатології з іншими суміжними лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами. Поняття «помилки» у різних видах людської діяльності. Історія вивчення помилок. Методи дослідження помилок. Значущість і вага помилок. Поняття «норма» і «помилка». Відхилення в різних видах людської діяльності. Історія вивчення помилок (грузинська психологічна школа Д.М.Узнадзе, З.Фройд, Р.Мерінгер, І.О.Бодуен де Куртене та ін.). Позитивні та негативні відхилення. Аналіз прикладів відхилень у різних текстах. Робота з термінологічними, тлумачними та енциклопедичними словниками (дефініції і коментарі до понять «норма», «помилка», «відхилення»). Аналіз праць А.О. Капелюшного, В.В. Різуна, З.В. Партика, О.Д. Пономаріва, О.А. Сербенської, Т.А. Коць, О.С. Кривошеєвої та інших з проблем анормативів у журналістських матеріалах. Механізм виникнення помилок. Помилка як феномен різних галузей наукового знання. Норми редагування. Відхилення від норм редагування як причина виникнення помилки. Сучасні напрями вивчення помилок: психологічний, психолінгвістичний,

соціолінгвістичний, лінгвістичний (нормативний, нормативно-видавничий, дидактичний, когнітивний та ін.). Психолінгвістичний аспект помилкової діяльності. Теорія мовленнєвої діяльності – теоретична база дослідження онтогенезу мовлення. Зв'язок мови і мислення. Породження мовлення: структура і моделі. Помилки у процесі породження мовлення. Психолінгвістичний аспект помилкової діяльності. Теорія мовленнєвої діяльності – теоретична база дослідження онтогенезу мовлення. Зв'язок мови і мислення. Породження мовлення: структура і моделі.

Змістовий модуль 2. Типологічна характеристика помилок

Надбання різних підходів до вивчення помилок. Помилки у процесі породження мовлення. Різні підходи до вивчення помилок. Помилки як об'єкт уваги редактора. Моделі процесу породження мовлення. Механізм контролю і корекції у процесі породження мовлення. Аналіз прикладів самовиправлень мовців. Пошук інформації та написання невеликого повідомлення на тему «Нові наукові дані про помилкову діяльність». Загальна класифікація помилок. Критерії класифікації помилок. Помилки мовця (автора). Помилки макро- та мікроструктурного рівня. Фактичні та логічні помилки. Типи помилок мовця. Основні види фактичних та логічних помилок. Робота автора і редактора з фактичним матеріалом. Основні закони мислення. Реконструкція логічно деформованих текстів. Редагування текстів, у яких допущено фактичні та логічні помилки.

Змістовий модуль 3. Мовні помилки

Мовна компетенція. Двомовність як джерело мовленнєвих помилок. Особливості мовної поведінки двомовців. Типи мовних помилок. Помилки орфоепічні, орфографічні, лексичні, граматичні, стилістичні. Помилки, зумовлені ситуацією білінгвізму. Нормативні помилки. Проекція мовної ситуації в Україні на культуру мовлення ЗМК. Аналіз та редагування текстів, насичених мовними помилками. Усунення мовних помилок під час редагування журналістських матеріалів. Створення протипомилкового апарату редактора. Розробка авторських критеріїв виявлення аномативів у газетному тексті.

Редактор як джерело спотворень тексту. Комунікативні помилки як об'єкт уваги редактора. Поняття «комунікативних помилок». Поняття комунікативної компетенції мовця. Типи комунікативно-прагматичних помилок. Модель комунікативного акту і помилконезбезпечні місця в ньому. Комунікативні «провали». Класифікація комунікативних помилок.

Змістовий модуль 4. Аналіз та редагування помилкових текстів.

Межі втручання редактора в текст. Помилконезбезпечні для сприйняття мовні конструкції. Техніки і методики традиційної коректури. ДСТУ 7.62-90. Алгоритм використання коректурних знаків. Внесення виправлень. Методичні рекомендації щодо коректорського читання. Комп'ютерна коректура. Інформаційні, модальні, темпоральні, локальні, ситуативні помилки. Помилки реципієнта. Сприйняття мовлення. «Поля» можливих помилок реципієнта. Особливості сприймання усних і письмових текстів. Атенційні помилки. Реконструкція помилок реципієнтами. Контекстуально-ситуативні помилки. Аналіз та редагування потенційно помилкових текстів. Редактор як джерело спотворень тексту. Помилки редактора. Місце і роль редактора в комунікативному акті. Копіювальні помилки (спотворення). Джерела виникнення, причини, основні види спотворень тексту. Види спотворень тексту. Локалізація спотворень у слові і тексті. Вправи на розвиток вміння саморедагування.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години		Самостійна робота, год	Система накопичення балів		
		Усього годин	Лабораторні заняття, год		Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	о/д ф.			
1	15	10	12	3	5	10	15
2	15	8	12	3	5	10	15
3	15	10	12	3	5	10	15
4	15	8	12	3	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	48	48	12	20	40	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30			30	20	20	40
Загалом	90				100		

6. Теми лабораторних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин
		о/д ф.
1	1.Поняття «помилки» у різних видах людської діяльності. Історія вивчення помилок. Робота з термінологічними, тлумачними та енциклопедичними словниками (дефініції і коментарі до понять «норма», «помилка», «відхилення»).	4
	2.Аналіз праць А.О. Капелюшного, В.В. Різуна, З.В. Партика, О.Д. Пономаріва, О.А. Сербенської, Т.А. Коць, та інших з проблем анормативів у медіатекстах.	4
	3.Механізми виникнення помилок. Помилка як феномен різних галузей наукового знання. Норми редагування. Відхилення від норм редагування як причина виникнення помилки.	4
2	4.Помилки як об'єкт уваги редактора. Механізм контролю і корекції у процесі породження мовлення.	6
	5.Загальна класифікація помилок. Критерії класифікації помилок. Помилки мовця (автора).	6
3	6.Мовна компетенція. Двомовність як джерело мовленнєвих помилок. Особливості мовної поведінки двомовців. Типи мовних помилок.	6

	7. Усунення мовних помилок під час редагування журналістських матеріалів. Створення протипомилкового апарату редактора.	6
4	8. Техніки і методики традиційної коректури. ДСТУ 7.62-90. Алгоритм використання коректурних знаків. Комп'ютерна коректура.	4
	9. Інформаційні, модальні, темпоральні, локальні, ситуативні помилки. Помилки реципієнта. Аналіз та редагування потенційно помилкових текстів.	4
	10. Редактор як джерело спотворень тексту. Вправи на розвиток вміння саморедагування.	4
Разом		48

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Тест 1 у системі Moodle	Навчальний теоретичний матеріал за ЗМ 1 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 балів.	5
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 1. Завдання: написати есе на тему «Механізми виникнення помилок».	За виконання завдання – 10 б.	10
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2	Тест 2 в системі Moodle	Навчальний матеріал за ЗМ 2 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бала.	5
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 2. Завдання: 1) зробити інфографіку «Помилки та їх типи»; 2) написати бібліографічний опис праць	За виконання першого завдання – 5 б; другого завдання – 5 б.	10

		науковців, які вивчали помилки.		
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Тест 3 в системі Moodle	Навчальний матеріал за ЗМ 3 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бала	5
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 1. Завдання: 1) зробити план-конспект автореферату дисертації Т.Г.Бондаренко «Типологія мовних помилок»; 2) дібрати приклади різних типів мовних помилок.	За виконання першого завдання – 5 б; другого завдання – 5 б.	10
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15
4	Тест 4 за теоретичними питаннями ЗМ 4 в системі Moodle	Навчальний матеріал за ЗМ 4 (розділ 3 РП)	Кількість питань – 10, кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бала	5
	Практичне заняття	Виконання практичних завдань за тематикою ЗМ 4. Завдання: проаналізувати запропонований медіа текст, виявити, описати та усунути помилки.	Виконання завдань – 10 б.	10
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Екзамен	Теоретичні завдання	Усна частина заліку передбачає проходження підсумкового тесту, питання на який формуються за теоретичним матеріалом усіх змістових модулів. Перелік питань поданий у системі https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=370	Залік проводиться в усній формі при очній/дистанційній формі навчання. Складається із відповіді на тестові завдання – до 20 балів. Усього за залік можна отримати до 20 балів.	20
	Індивідуальне практичне завдання	Передбачає виконання завдання: підготовка файлу з прикладами різних типів помилок у медіа. Детальний опис методики підготовки індивідуального практичного завдання розміщений у системі https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=370	Студент може отримати до 20 балів. Завдання завантажуються у систему Moodle за 10 днів до заліку. За порушення терміну здачі знімаються 5 балів .	20
Усього за підсумковий семестровий контроль	2			40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Герман В. Типологія помилок : методичні рекомендації. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. 77 с.
2. Гузенко С.В. Теорія і практика редагування: навч. посіб. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. 220 с.
3. Куляс П. П. Типологія помилок : підручник-монографія / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 464 с.
4. Мариненко І. Мовна підготовка з редагування : навчальний посібник-практикум. Київ, 2022. 121 с.
5. Мінчак Г. Б. Типологія помилок : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2023. 136 с..

Додаткова:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної девіатології. Львів : ЛНУ, 2000. 236.

2. Бондаренко Т. Г. До проблеми феномена помилки. *Вісник Черкас. ун-ту. Сер. Педагогічні науки*. Черкаси, 2001. Вип. 23. С. 10–13.
3. Бондаренко Т. Г. Критерії виявлення мовних помилок під час редагування журналістських матеріалів. *Наукові записки Ін-ту журналістики*. Київ, 2002. Т. 8. С. 112–117.
4. Бондаренко Т. Г. Морфологічні помилки у мові друкованих ЗМІ. *Філологічні студії : науковий часопис*. Луцьк, 2002. № 1. С. 4–12.
5. Бондаренко Т. Г. Орфографічна помилка : спроба лінгвістичного переосмислення. *Наукові записки Ін-ту журналістики*. Київ, 2001. Т. 2. С. 108–111.
6. Бондаренко Т. Г. Порухення лексичних норм української мови (на матеріалі друкованих ЗМІ). *Мова у слов'янському культурному просторі : тези доп. та повідомл. Міжнародної наук. конф., Умань, 23 – 25 травня 2002 р.* Умань : Графіка, 2002. С. 52–54.
7. Бондаренко Т. Г. Пунктуаційні помилки як різновид комунікативного шуму. *Лінгвогеографія Черкащини : зб. матеріалів міжвузівської наук.-практ. конф., Умань, 25 – 26 травня 2000 р.* Київ : Знання, 2000. С. 88–90.
8. Бондаренко Т. Г. Різновиди помилок у мові перекладу. *Вісник Черкас. ун-ту. Сер. Педагогічні науки*. Черкаси, 1999. Вип. 10. С. 107 – 110.
9. Єщенко Т. Феномен художнього тексту: комунікативний, семантичний і прагматичний аспекти. Львів : Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2021. 470 с.
10. Зелінська Н. В. Логічна культура медіапродукту: «риторичне запитання, яке потребує негайної відповіді». *Наукові записки Української академії друкарства. Серія : Соціальні комунікації*. 2015. № 1. С. 21–29.
11. Капелюшний А. Редагування в засобах масової інформації : навчальний посібник. Львів : ПАІС, 2005. 304 с.
12. Капелюшний А. О. Телебачення прямого ефіру: практика мовлення, типові помилки : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2011. 397 с.
13. Курдюк О. О. Помилки та їх види. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1556>
14. Цапок О. Логічні помилки в мові сучасних українських газет. *Мовознавчий вісник : зб. наук. пр.* Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси : Брама-Україна. 2007. Вип. 4. С. 224–231.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечний інформаційно-освітній портал. URL: <http://www.libportal.org.ua/>
2. Наукова бібліотека Запорізького національного університету. URL: <http://library.znu.edu.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>